

## DOMMEN

Det var en søndag formiddag i det skønneste forår. Georg Bendemann, en ung handelsmand, sad i sit private værelse på første sal i et af de lave, letbyggede huse, der strakte sig langs floden i en lang række, næsten kun forskellige i højde og farve. Han havde netop afsluttet et brev til en ungdomsven, der befandt sig i udlandet, lukkede det legende langsomt og så da, med albuerne støttet på skrivebordet, ud ad vinduet på floden, broen og bakkerne på den anden bred med deres svagt grønne skær.

Han spekulerede på, hvordan denne ven, utilfreds med sin fremgang hjemme, allerede for år tilbage var ligefrem flygtet til Rusland. Nu drev han en virksomhed i Petersborg, der i begyndelsen havde tegnet meget lovende, men for længst syntes at være stagneret, hvad vennen beklagede sig over ved sine mere og mere sjældne besøg. Således sled han sig op i det fremmede til ingen nytte, det fremmedartede fuldkæg skjulte kun dårligt det siden barneårene velkendte ansigt, hvis gule hudfarve syntes at tyde på en fremadskridende sygdom. Efter hvad han fortalte, havde han ingen rigtig forbindelse med kolonien af landsmænd der på stedet, men næsten heller ingen selskabelig kontakt med indfødte familier og var således ved at indrette sig i en endegyldig ungkarltilværelse.

Hvad kunne man skrive til en sådan mand, der åbenbart havde rendt panden mod en mur, der kunne ynkes, men ikke hjælpes. Burde man måske råde ham til atter at vende hjem, forlægge sin eksistens hertil, genoptage alle de gamle venskabelige forbindelser – hvad der jo ikke skulle være noget til hinder for – og i øvrigt stole på vennernes hjælp? Men det var jo ensbetydende med at man samtidig, jo mere



skånsomt, jo mere sårende, lod ham vide, at hans hidtidige forsøg var mislykkedes, at han nu omsider burde opgive dem, at han skulle vende tilbage og lade sig betragte med store forundrede øjne som en, der for altid var vendt tilbage, at det kun var hans venner, der forstod noget og at han var et gammelt barn, der simpelt hen havde at rette sig efter sine succesrige venner, som var blevet hjemme. Og kunne man så være sikker på, at al den plage man måtte lade overgå ham, overhovedet havde et formål? Måske lykedes det ikke engang at få ham hjem – han sagde jo selv, at han ikke længere forstod forholdene hjemme – og så ville han trods alt blive i sin udlændighed, forbitret over de gode råd og endnu mere fremmed for sine venner. Men hvis han virkelig fulgte rådet og – naturligvis ikke med vilje, men af kendsgerningerne – blev gjort modløs her, ikke fandt sig til rette med sine venner og heller ikke uden dem, hvis han led af skamfølelse og nu virkelig havde hverken hjem eller venner, var det da ikke meget bedre for ham at han blev i det fremmede, sådan som han var? Kunne man da under sådanne omstændigheder tænke sig, at han virkelig ville drive det til noget her?

Af disse grunde kunne man, hvis man da overhovedet stadig ville opretholde brevvekslingen, ikke komme med egentlige meddelelser af den slags som man ellers uden at betænke sig lader tilflyde selv de fjerneste bekendte. Vennen havde ikke været hjemme i over tre år allerede og begrundede dette meget nødtørftigt med de usikre politiske forhold i Rusland, der altså ikke tillod en lille forretningsmand om så det korteste fravær, alt imens hundreder tusinde russere roligt rejste rundt i verden. Men i løbet af disse tre år var der netop meget der havde forandret sig for Georg. At Georgs mor var død for omtrent to år siden, så at Georg siden da havde levet i fælles husholdning med sin gamle fader, havde vennen vel endnu erfaring og sin deltagelse havde han udtrykt med en tørhed, der kun kunne skyldes, at sorgen over en sådan hændelse i det fremmede bliver helt umulig at forestille sig. Men nu havde Georg

siden den tid grebet alt – og da også sine forretninger – an med større beslutsomhed. Mens moderen levede havde faderen, der i forretningen kun ville lade sine egne ansættelser gælde, måske af den grund hindret ham i en virkelig selvstændig udfoldelse, måske var faderen siden moderens død, selv om han stadig arbejdede i forretningen, blevet mere tilbageholdende, måske spillede – hvad der endda var meget sandsynligt – heldige sammentræf en langt vigtigere rolle, men i hvert fald havde forretningen i disse to år udviklet sig helt over forventning, personalet havde man måttet fordoble, omsætningen var blevet femdoblet, yderligere fremgang forestod uden al tvivl.

Men vennen havde ingen anelse om denne forandring. Tidligere, sidste gang vistnok i kondolencebrevet, havde han villet overtale Georg til at udvandre til Rusland og skrevet vidt og bredt om de gode udsigter, der var i Petersborg netop for Georgs branche. Tallene var forsvindende i forhold til det omfang, Georgs forretning nu havde antaget. Men Georg havde ikke haft lyst til at skrive til vennen om sin succes i forretningslivet, og havde han gjort det nu bagefter, ville det virkelig have stået i et mærkeligt lys.

Således indskrænkede Georg sig til kun at skrive om betydningsløse hændelser til vennen, således som de, når man en stille søndag tænker på dem, i tilfældig orden hober sig op i erindringen. Han ønskede intet andet end at lade vennen beholde den forestilling urokket som han vel havde gjort sig om fødebyen i den lange mellemtid og som han havde affundet sig med. Således kom det sig at Georg tre gange med temmelig lange mellemrum underrettede vennen om en ligeegyldig mands forlovelse med en lige så ligeegyldig pige, så at vennen til sidst, stik imod Georgs hensigt, virkelig begyndte at interessere sig for denne mærkelige tildragelse.

Men Georg ville meget hellere skrive den slags ting til ham, end han ville tilstå, at han selv for en måned siden havde forlovet sig med en frøken Frieda Brandenfeld, en pige af velhavende familie. Ofte talte han med sin for-



lovede om denne ven og det særlige korrespondanceforhold, han havde til ham. „Han kommer altså slet ikke til vores bryllup,“ sagde hun, „og jeg har dog ellers ret til at lære alle dine venner at kende.“ „Jeg vil ikke forstyrre ham,“ svarede Georg, „forstå mig ret, han ville sandsynligvis komme, i det mindste tror jeg det, men han ville føle sig tvunget og trykket, måske misunde mig og ville sikkert, utilfreds og ude af stand til nogen sinde at komme af med denne utilfredshed, rejse alene tilbage. Alene – ved du hvad det vil sige?“ „Ja, men kan han da ikke få nys om vores bryllup på anden vis?“ „Det kan jeg ganske vist ikke forhindre, men hans levevis taget i betragtning er det usandsynligt.“ „Hvis det er den slags venner du har, Georg, skulle du overhovedet ikke have forlovet dig.“ „Ja, det er vi begge to skyld i, men jeg ville jo heller ikke nu ønske mig det anderledes.“ Og når hun så, hurtigt åndende under hans kys, nåede at få fremført: „I grunden sårer det mig dog,“ syntes det ham så ligetil at skrive det hele til vennen. „Således er jeg og således må han tage mig,“ sagde han til sig selv, „jeg kan ikke skære et menneske ud af mig selv, der måske ville være bedre egnet til venskab med ham, end jeg er.“

Og han berettede virkelig i et langt brev til vennen, som han skrev denne søndag formiddag, om den indgåede forlovelse med disse ord: „Den bedste nyhed har jeg gemt til slut. Jeg har forlovet mig med en frøken Frieda Brandenfeldt, en pige af velhavende familie, der først har bosat sig her længe efter din afrejse, som du altså næppe kan kende. Der vil sidenhen være anledning til at meddele dig nærmere om min forlovelse, i dag må det være dig nok, at jeg er ret lykkelig og at der i vores gensidige forhold ikke er andet der har ændret sig end at du i stedet for en ganske almindelig ven har en lykkelig ven i mig. Desuden får du i min forlovelse, der hjerteligt lader dig hilse, og som med det første selv vil skrive til dig, en oprigtig veninde, hvad der for en ungkarl ikke er helt uden betydning. Jeg ved, at mangt og meget afholder dig fra at besøge os, men ville

ikke netop mit bryllup være den rette lejlighed til for en gangs skyld at sætte sig ud over alle hindringer? Men hvordan det end er, så skal du ikke tage hensyn hertil, men handle som du selv holder for godt.“

Med dette brev i hånden havde Georg længe siddet ved sit skrivebord med ansigtet vendt mod vinduet. En bekendt, der på vej forbi havde hilst ham fra gaden, havde han knap nok svaret med et fraværende smil.

Endelig stak han brevet i lommen, gik ud af værelset tværs gennem en lille gang til sin faders værelse, som han snart i mange måneder ikke havde været i. Der var ellers heller ingen grund til det, thi han omgikkes til stadighed sin fader i forretningen, middagsmaden indtog de på samme tid i en restaurant, om aftenen forsynede hver sig ganske vist efter behag, dog sad de derefter som oftest, når Georg ikke, som det hyppigst skete, var sammen med venner eller nu på det sidste besøgte sin forlovede, endnu en stund, hver med sin avis, i deres fælles dagligstue.

Georg var forbavset over, hvor mørkt der var i faderens værelse selv på denne solrige formiddag. En sådan skygge kastede altså den høje mur, der rejste sig på den anden side af den mørke gård. Faderen sad ved vinduet i en krog, der var smykket med forskellige minder om den salige moder, og læste avisen, som han holdt skråt hen foran øjnene, hvorved han prøvede at udligne en eller anden synsfejl. På bordet stod resterne fra morgenmaden, som der ikke syntes at være spist meget af.

„Åh, Georg!“ sagde faderen og gik ham straks i møde. Hans tunge slåbrok åbnede sig da han gik, enderne flagerede om ham – „min far er stadig væk en kæmpe“, sagde Georg til sig selv.

„Her er jo uudholdelig mørkt“, sagde han så.

„Ja, mørkt er her skam,“ svarede faderen.

„Vinduet har du også lukket?“

„Jeg vil helst have det sådan.“

„Der er helt varmt udenfor,“ sagde Georg, som en slags tilføjelse til det forrige, og satte sig.



Faderen ryddede morgenmaden af vejen og stillede det hele på en kasse.

„Jeg ville egentlig bare fortælle dig,“ fortsatte Georg, der helt fortabt fulgte den gamle mands bevægelser, „at jeg nu alligevel har meddelt min forlovelse til Petersborg.“ Han trak brevet lidt op af lommen og lod det igen falde tilbage.

„Til Petersborg?“ spurgte faderen.

„Ja, til min ven, du ved,“ sagde Georg og søgte at fange faderens blik. – I forretningen er han helt anderledes, tænkte han, se ham sidde her bred og med armene over kors.

„Ja, til din ven,“ sagde faderen med vægt.

„Du ved jo, far, at jeg i begyndelsen ville fortie min forlovelse for ham. Af hensyn til ham, af ingen anden grund ellers. Du ved selv, hvor vanskelig han er. Jeg sagde til mig selv, han kan jo fra anden side få nys om min forlovelse, selv om det, hans ensomme levevis taget i betragtning, næppe er sandsynligt – det kan jeg ikke forhindre – men af mig selv skal han nu ikke få det at vide.“

„Og nu er du igen kommet på andre tanker?“ spurgte faderen, lagde den store avis hen i vindueskarmen og oven på avisen sine briller, som han dækkede med hånden.

„Ja, nu er jeg kommet på andre tanker. Hvis han er min gode ven, sagde jeg til mig selv, så er min lykkelige forlovelse også en lykke for ham. Og derfor har jeg ikke længere betænkt mig på at meddele ham det. Men før jeg kastede brevet i, ville jeg lige sige dig det.“

„Georg,“ sagde faderen og fortrak sin tandløse mund, „hør en gang! Du er i denne sag kommet til mig for at rådføre dig med mig. Det tjener dig utvivlsomt til ære. Men det er intet, det er værre end intet, hvis du nu ikke siger mig den fulde sandhed. Jeg vil ikke grave op i ting, der ikke har med det her at gøre. Siden vor dyrebare moders død er der sket visse ubehagelige ting. Måske kommer deres tid også og måske kommer den før vi tror. I forretningen er der meget jeg overser, måske skjuler man det ikke for mig – jeg vil nu slet ikke vove den antagelse, at

man skjuler noget for mig – jeg er ikke længere stærk nok, hukommelsen svigter, jeg har ikke længere blik for alle de mange sager. Dette er for det første naturens gang, og for det andet har vor kære moders død taget mere på mig end på dig. – Men da det nu netop er denne sag, dette brev, vi opholder os ved, så beder jeg dig, Georg, nar mig nu ikke. Det er en bagatel, ikke værd at spille ord på, så af den grund skal du ikke narre mig. Har du virkelig denne ven i Petersborg?“

Georg rejste sig forlegent. „Lad os glemme mine venner. Tusinde venner kan ikke erstatte mig min fader. Ved du, hvad jeg tror? Du skåner ikke dig selv nok. Men alderdommen kræver sin ret. Du er mig uundværlig i forretningen, det ved du jo meget godt, men skulle forretningen true dit helbred, lukker jeg den for bestandig den dag i morgen. Det går ikke. Så må vi indføre en anden levevis for dit vedkommende. Men fra grunden af. Du sidder her i mørke, og inde i stuen ville du have det dejligste lys. Du nipper til morgenmaden i stedet for at styrke dig ordentligt. Du sidder bag lukkede vinduer, og luften ville gøre dig så godt. Nej, far! Jeg vil hente lægen, og hans forskrifter følger vi. Vi bytter værelser, du flytter ind i forværelset, jeg herhen. Det vil ikke være nogen forandring for dig, alt vil blive flyttet med. Men alt dette haster ikke, læg dig nu i sengen og hvil dig lidt, du har absolut brug for ro. „Kom, jeg hjælper dig med at klæde dig af, du skal se, det kan jeg godt. Eller vil du gå ind i forværelset med det samme, så lægger du dig foreløbig i min seng.“ Det ville i øvrigt være meget fornuftigt.“

Georg stod tæt ved sin fader, der havde ladet sit hoved med det stride hvide hår synke ned på brystet.

„Georg,“ sagde faderen sagte, uden bevægelse.

Georg knælede straks ned ved siden af faderen, han så pillerne i faderens trætte ansigt overdrevent store rettet mod sig fra øjenkrogene.

„Du har ingen ven i Petersborg. Du har altid været en spøgéfugl og du har heller aldrig holdt dig tilbage over for



mig. Hvordan skulle du have en ven netop der! Det kan jeg umuligt tro."

"Tænk dig nu om, far," sagde Georg, løftede faderen op fra lænestolen og da han syntes ret svagelig som han stod der, tog han hans slåbrok af, "det er nu snart tre år siden, at min ven var på besøg hos os. Jeg husker endnu, at du ikke brød dig synderligt om ham. Mindst to gange har jeg over for dig benægtet hans tilstedeværelse, selv om han da netop sad hos mig i værelset. Jeg kunne udmærket forstå din aversion mod ham, min ven har sine særheder. Men til andre tider kunne du jo meget godt underholde dig med ham. Jeg var dengang nok så stolt over at du hørte på ham, nikkede og spurgte. Hvis du tænker dig om, må du kunne huske det. Dengang fortalte han utrolige historier om den russiske revolution. Hvordan han f. eks. på en forretningsrejse i Kiev under tumulter havde set en præst på en balkon, der skar et bredt blodkors i sin flade hånd, løftede denne hånd og påkaldte menneskemængden. Du har jo selv nu og da genfortalt denne historie."

I mellemtiden var det lykkedes Georg at få sat faderen ned igen og tage trikotbukserne, som han havde oven over sine lærredsunderbukser, og også sokkerne forsigtigt af. Ved synet af det ikke særlig rene undertøj bebrejdede han sig selv at han havde forsømt sin far. Det havde sikkert også været hans pligt at overvåge at faderen skiftede undertøj. Han havde endnu ikke udtrykkeligt talt med sin forlovede om, hvordan de ville indrette faderens fremtid, thi de var stiltiende gået ud fra, at faderen ville blive alene tilbage i den gamle lejlighed. Men nu besluttede han straks med al bestemthed, at han ville tage faderen med i sin fremtidige husholdning. Det syntes jo næsten, når man så nøje til, som om den pleje, faderen kunne få der, ville komme for sent.

I sine arme bar han faderen i seng. Han havde en skrækkelig fornemmelse da han på den korte vej hen til sengen mærkede at faderen legede med urkæden ved hans bryst. Han kunne ikke lægge ham i seng straks, så fast holdt han i denne urkæde.

Men næppe var han i seng, så syntes alt vel. Han dækkede sig selv til og trak dynen ekstra langt op over skulderen. Han kiggede ikke uvenligt op på Georg.

"Ikke sandt, du kan nok huske ham?" spurgte Georg og nikkede opmuntrende til ham.

"Er jeg nu godt dækket til?" spurgte faderen, som kunne han ikke selv se efter, om der var nok om fødderne.

"Det var altså alligevel rart at komme i seng," sagde Georg og lagde sengetøjet bedre om ham.

"Er jeg godt dækket til?" spurgte faderen endnu en gang og syntes særlig spændt på svaret.

"Bare rolig, du er godt dækket til."

"Nej!" råbte faderen, så svaret slog mod spørgsmålet, kastede dynen tilbage med en kraft, så den et øjeblik folgede sig helt ud i luften, og stod oprejst i sengen. Kun den ene hånd støttede han let mod loftet. "Du ville dække mig til, det ved jeg, lille ven, men tildækket, det er jeg endnu ikke. Og er det så mine sidste kræfter, det er nok til dig, for meget til dig. Vist kender jeg din ven. Det ville være en søn efter mit hjerte. Og derfor har du også bedraget ham gennem årene. Hvorfor ellers? Tror du måske ikke jeg har grædt for ham? Derfor låser du dig jo inde på dit kontor, ingen må forstyrre, chefen er optaget – blot for at du kan skrive dine små falske breve til Rusland. Men ingen behøver heldigvis at lære faderen hvordan han skal genemskue sønnen. Som du bedst troede, du havde fået ham ned, så langt ned, at du kan sætte dig på ham med bagen uden at han rører sig, da besluttede min hr. søn sig til giftermål."

Georg så op på skræmmebilledet af sin far. Vennen fra Petersborg, som faderen nu pludselig kendte så godt, rørte ham dybt som aldrig før. Fortabt i det vide Rusland, sådan så han ham. I døren til sin tomme, udplyndrede forretning så han ham stå. Mellem resterne af sine hylder, iturevne varer og gaslygternes faldende arme kunne han lige netop holde sig oppe. Hvorfor havde han måttet tage så langt bort!



„Men se på mig!“ råbte faderen, og Georg løb, næsten i distraktion hen til sengen for at fatte det hele, men standse på halvvejen.

„Fordi hun har løftet op i skørterne,“ begyndte faderen at nynne, „fordi hun har løftet op i skørterne, sådan, den modbydelige gås,“ og for at vise det løftede han så meget op i skjorten, at man på hans lår kunne se arret fra hans krigsår, „fordi hun har løftet op i skørterne sådan og sådan og sådan, har du nærmet dig hende, og for uforstyret at kunne tilfredsstille dig hos hende, har du skændet vor moders minde, svigtet din ven og puttet din far i seng for at forhindre ham i at røre sig. Men kan han røre sig eller kan han ikke?“

Og han stod helt frit og svingede med benene. Han strålede af indsigt.

Georg stod i en krog, så langt borte fra faderen som muligt. For en god stund siden havde han fast besluttet sig til at tagtage alt aldeles nøje for at han ikke ad omveje, bagfra, ovenfra skulle komme ud for overraskelser. Nu kom han igen i tanker om sin for længst glemte beslutning og glemte den, som man trækker en kort tråd gennem et nåleøje.

„Men vennen er nu alligevel ikke blevet forrådt!“ råbte faderen, og hans pegefinger, der rokkede frem og tilbage, bekræftede det. „Jeg var hans stedfortræder her i byen.“

„Komediespiller!“ kunne Georg ikke lade være at råbe, opdagede straks forseelsen og bed sig, blot for sent – med stivnet blik – i tungen, så han knækkede sammen af smerte.

„Ja, selvfølgelig har jeg spillet komedie! Komedie! Godt ord! Hvilken anden trøst havde vel din gamle ensomme far? Sig mig – og så længe som det varer at svare skal du stadig være min levende søn – hvad havde jeg ellers tilbage i mit bagværrelse, forfulgt af upåideligt personale, gammel ind til knoglerne? Og min søn gik i jubel gennem verden, afsluttede forretninger, som jeg havde forberedt, slog kolbøtter af fornøjelse og sin far gik han forbi med en

hædersmands tillukkede mine. Tror du ikke jeg ville have elsket dig, jeg, fra hvem du har din oprindelse?“

Nu bøjer han sig frem, tænkte Georg, om han nu faldt og knustes! Dette ord hvislede gennem hans hoved.

Faderen bøjede sig frem, men faldt ikke. Da Georg ikke nærmede sig, som han havde ventet, rejste han sig op igen.

„Bliv hvor du er, jeg behøver dig ikke! Du tror, du stadig har kraft til at komme herhen og at du bare holder dig tilbage fordi du vil. Men du ta'r fejl! Jeg er stadig langt den stærkeste. Alene havde jeg måske måttet vige tilbage, men nu har din moder givet mig sin kraft, med din ven har jeg herligt allieret mig, dine kunder har jeg her i lommen!“

„Selv i skjorten har han lommer!“ sagde Georg til sig selv og troede, at han med denne bemærkning kunne gøre ham umulig i hele verden. Kun et øjeblik tænkte han det, thi stadig glemte han alt.

„Klyng dig bare fast til din forlovede og kom imod mig! Jeg fejrer hende væk fra dig, du aner ikke hvor let!“

Georg lavede grimasser, som om han ikke troede på det. Faderen nikkede bare hen imod Georgs hjørne for at bedømme sandheden af sine ord.

„Hvor var du dog morsom i dag, da du kom og spurgte, om du skulle skrive til din ven om forlovelsen. Han ved jo det hele, dumme dreng, han ved jo det hele. Jeg skrev jo til ham, for du havde glemt at tage mit skrivetøj. Derfor har han holdt sig borte i årevis, han kender jo det hele hundrede gange bedre end du selv, dine breve krøller han ulæst sammen med venstre hånd, medens han med den højre holder mine breve frem for at læse dem!“

Han svingede af begejstring armen over sit hoved. „Han kender det hele tusinde gange bedre!“ råbte han.

„Titusinde gange!“ sagde Georg for at gøre nar af faderens ord, men selv i hans mund fik ordene en dødsens alvorlig klang.

„I mange år har jeg ventet på, at du skulle komme med dette spørgsmål! Tror du, jeg tager mig af noget som helst



andet? Tror du, jeg læser aviser? Værsgod!" og han kastede en avis, der på en eller anden måde var kommet med i sengen, hen til Georg. En gammel avis med et for Georg allerede helt ukendt navn.

"Hvor længe har du ikke været om at blive moden! Din mor måtte dø, hun kunne ikke opleve den glædesdag, din ven går til grunde i sit Rusland, allerede for tre år siden var han så gul, at han var lige til at kaste på møddingen, og jeg, du ser jo, hvordan det står til med mig. Du har jo øjne til at se med!"

"Du har altså beluret mig!" råbte Georg.

Fuld af medlidenhed sagde faderen henkastet: "Det ville du da vist sige for lidt siden. Nu passer det jo slet ikke mere."

Og højere: "Nu ved du altså, hvad der fandtes uden for dig selv, hidtil har du jo ikke kendt til andet. Et uskyldigt barn var du jo ret beset, men endnu dybere set var du et djævelsk menneske! – Og derfor skal du vide: Jeg dømmer dig nu til døden ved drukning."

Georg følte sig jaget ud af værelset, det brag, hvormed faderen bag ham styrtede om på sengen, nåede hans ører at få med. På trappen, som han ilede ned ad som over en skrå flade, overrumplede han sin tjenestepige, der netop var ved at gå op for at gøre morgenrengøring i lejligheden. "Jesus!" råbte hun og dækkede sit ansigt med forklædet, men han var allerede borte. Han sprang ud af porten, noget i ham tvang ham over kørebanen hen mod vanden. Han greb allerede om gelænderet som en sulten griber efter føde. Han svang sig over, som den udmærkede gymnast, han havde været i sine unge dage til sine forældres stolthed. Endnu holdt han sig fast med svagere og svagere hænder, fik mellem gelænderets stænger øje på en bus, der let ville kunne overdøve hans fald, råbte sagte: "Kære far og mor, jeg har jo altid elsket jer," og lod sig falde.

I dette øjeblik var der på broen en ligefrem uendelig trafik.